

# Pedagoški potencial prvoosebne umetniške izkušnje

Recenzija knjige: Kroflič, R., Rutar, S. in Borota, B. (ur.) (2022).

*Umetnost v vzgoji v vrtcih in šolah: projekt SKUM*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Zbornik *Umetnost v vzgoji v vrtcih in šolah* prinaša pester nabor poglavij, ki se ukvarjajo tako s teoretskimi refleksijami kot tudi s praktičnimi primeri in empiričnimi raziskavami uvajanju umetniških praks v pedagoški proces. Osnovna teoretska zasnova monografske publikacije kot celote se med drugim opira na uvide reformne pedagogike in zamisli Herberta Edwarda Reada, britanskega umetnostnega zgodovinarja, kritika, filozofa ter teoretika vzgoje in izobraževanja, ki je v ospredje postavljal pomen osvoboditve ustvarjalnega potenciala posameznikov, vse prevečkrat prezrtega v okostenelih vzgojno-izobraževalnih pristopih. S tem knjiga podčrtuje pomen kakovostne kulturne in umetniške vzgoje za celosten razvoj posameznika.

Velja poudariti, da k pestrosti monografije pripomore tudi dejstvo, da se poglavja ukvarjajo z različnimi umetnostmi in umetniškimi zvrstmi v pedagoškem procesu, da torej raziskujejo pomen prvoosebne izkušnje učečih se v navezavi na glasbo, književnost, likovno umetnost, ples, fotografijo, gledališče in tudi druge ustvarjalne prakse. Poleg tega se zbornik ne ukvarja le z otroki in mladostniki, temveč tudi z umetniki v pedagoškem procesu in vprašanjem vpenjanja lokalnega okolja v umetniško-pedagoške aktivnosti vzgojno-izobraževalnih ustanov. Sprejemanje ne gre niti okoliščine, da je monografija rezultat skoraj pet let trajajočega dela raziskovalk in raziskovalcev v sklopu projekta *Razvijanje sporazumevalnih možnosti s kulturno-umetnostno vzgojo* (SKUM),<sup>1</sup> kar je svojevrstno jamstvo za kakovost in verodostojnost njenih uvidov.

Med prispevki, ki se zvrstijo v zborniku, gre gotovo posebej omeniti prvi dve poglavji, ki predstavljata teoretsko okostje celotnega knjižnega projekta. Izhajajoč iz del Zdenka Medveša, Gerta Bieste in Petra Abbsa, poglavje sourednika monografije Robija Krofliča tako denimo v ospredje postavlja nenadomestljiv pedagoški potencial prvoosebne umetniške izkušnje, saj ta zajema tako samostojno ustvarjanje kot doživljanje umetniškega dogodka. Kroflič ta potencial poveže z reformno pedagogiko, in sicer v toliko, v kolikor ta poudarja vzgajano osebo kot osrednji dejavnik vzgoje. Ta zastavek Kroflič v nadaljevanju spretno zveže s fenomenološko filozofijo nemškega misleca Hansa-Georga Gadamerja in njegovim uvidom v inherentno »igrivost« umetniškega dela in snovanja. Poglavje se sklone s praktično noto, kjer avtor navede nekaj ključnih pedagoško-umetniških aktivnosti, izvedenih v sklopu projekta SKUM, ki izhajajo iz omenjenih teoretičnih zastavkov in jih obenem tudi ilustrirajo. Drugo temeljno poglavje zbornika je nastalo na tipkovnicah Sonje

1 Več informacij o projektu je bralkam in bralcem dostopnih na spletni strani <https://www.skum.si/>.

Rutar, Jane Kalin, Anne Kožuh in Bogdane Borota, ki raziskujejo konceptualne in teoretske temelje spodbudnega, odprtega in inovativnega učnega okolja. Šolsko kulturo, njeno klimo in skupnost vidijo kot izvor spodbudnega učnega okolja, ki ga sicer opredeljujejo kot prostor za organizacijo večplastne umetniške izkušnje.

Jedrni del zbornika prinaša sedem poglavij, ki pokrivajo prej omenjene različne vidike umetniškega ustvarjanja znotraj pedagoškega procesa. Helena Smrtnik Vitulic s sodelavkami tako demonstrira, kako je vključevanje umetniških izkušenj v vzgojno-izobraževalni proces pomembno, saj so vključeni v njihovo raziskavo prepoznali pomen umetnosti za različna področja delovanja. Vesna Podgornik, Jana Kalin in Katja Jeznik na drugi strani pokažejo, kako pomembno je projekt SKUM pripomogel k povezovanju vzgojno-izobraževalnih institucij z lokalnim umetniškim okoljem, saj je spodbudil še tesnejše sodelovanje vrtcev, osnovnih in srednjih šol v umetniških dejavnostih in dogodkih, recimo pri razstavah likovnih in fotografskih del, prireditvah, filmih, proslavah in nastopih pevskih zborov.

Spodbujanje narativnosti v vzgoji in izobraževanju v svojem poglavju predstavita Petra Štirn Janota in Darja Štirn, pri čemer razlagata, da otroci in mladostniki s povedanimi ali upodobljenimi zgodbami kažejo večjo občutljivost pri opazovanju odnosov ter družbenih in naravoslovnih pojavov, zaradi česar pozneje tudi uspešneje izražajo sami sebe. Uršula Podobnik v soavtorstvu z Bogdano Boroto v nadaljevanju razmišlja o umetniku v pedagoškem procesu. Z umetniki, ki so sodelovali v pedagoških procesih, sta izvedli vrsto intervjujev, na podlagi katerih ugotavljata, da ti vstopajo v učno okolje z opusom, po katerem želijo biti prepoznani, pri čemer se bolj kot vzgojiteljice in vzgojitelji posvečajo tematikam, vsebinam in materialom umetniškega izražanja, dopuščajo pa tudi veliko možnosti za samostojno izražanje ter raziskovanje otrok in mladostnikov. S tem umetniki pozitivno vplivajo na razvoj didaktičnih pristopov izvajanja umetnosti v vzgoji, in sicer tudi zaradi tega, ker rahljajo strukturiranost procesov ter s tem odpirajo dodatne možnosti izražanja in učenja.

Katja Bednarik Sudec se v svojem poglavju posveča konceptu poučevanja z uporabo umetniških praks, ki izhaja iz Herberta Reada. Pri tem opozarja, da mora biti umetnost podlaga za vzgojo. Vendarle pa umetnosti tukaj ne smemo razumeti v ožjem smislu, temveč skozi »integralni« koncept vzgoje, kjer je estetska vzgoja izenačena z intelektualno. Na tej teoretski podlagi Bednarik Sudec predstavi raziskovanje in eksperimentiranje z različnimi likovnimi tehnikami, vključujoč spoznavanje likovnoteoretskih izrazov. Med prispevki, ki se podobno osredotočajo na specifične umetnosti in njihovo navezavo na pedagoški proces, zasledimo še poglavje Branke Rotar Pance, ki se posveča vprašanju razvoja sporazumevalnih zmožnosti v glasbenem jeziku in podčrtuje uspešnost skupinskega dela sodelujočih umetnikov in učiteljic. Barbara Baloh in Eda Birsa pa se ukvarjata z vlogo strokovnih delavcev in umetnikov pri spodbujanju ustvarjalnosti na področju likovne umetnosti in književnosti, natančneje pripovedovanja. Baloh in Birsa ugotavljata, da se je vključevanje umetnice v pedagoški proces izkazalo kot spodbudno, saj se je pokazalo v večji motivaciji in hitrem napredku otrok na obeh področjih, tako na literarnem kot tudi likovnem.

V času spopadanja s poplavo cenenih kulturnih artefaktov, posredovanih

prek zasvojljivih družbenih omrežij, ki z veliko verjetnostjo povzročajo nepopravljivo škodo na področju kulturne in umetniške pismenosti posameznic in posameznikov, s čimer ogrožajo same civilizacijske temelje družbe, je vsako naprežanje za dvig umetniške in kulturne ozaveščenosti, prežete z drugimi dejavnostmi, več kot dobrodošlo. Če pa je še strokovno dobro podkvano, kot so prispevki v pričujoči monografiji, postane nepogrešljivo. Zbornik *Umetnost v vzgoji v vrtcih in šolah* je tako pomembna publikacija in ni le dragocen prispevek k poglobljenemu razumevanju pomena kulturne in umetnostne vzgoje, ki jo ima ta za celosten razvoj posameznikov, temveč tudi zakladnica refleksij praktičnih primerov takega holističnega izobraževalnega pristopa, temelječega na sodobnih vzgojno-izobraževalnih paradigmah, kot je denimo reformna pedagogika. Gotovo gre za dobrodošlo branje ne le za raziskovalke in raziskovalce na področju vzgoje in izobraževanja, ampak tudi za pedagoški kader od profesorice in profesorjev do vzgojiteljic in vzgojiteljev, njenega pomena pa ne gre zanemariti niti v sklopu izobraževanja študentk in študentov v pedagoških in umetniških študijskih programih.

Morda bi v bodočih projektih vendarle veljalo nekoliko obširneje osvetliti tudi družbenokritični potencial umetniških praks ter se navezati še na vprašanje alternativne umetniške produkcije in umetniške produkcije kulturnih manjšin, ki sestavljata nepogrešljivo infrastrukturo pluralne demokratične družbe. Zdi se, da bi to bilo organsko nadaljevanje projekta, saj prvo, drugo in tudi peto poglavje zbornika prepoznavajo transformativni potencial umetnosti in njen pomen za razumevanje družbenih odnosov. Umetnost je namreč tisto področje človekovega življenja, ki zraven filozofske in humanistične refleksije zmore odpirati neparadigmatska moralna in politična vprašanja, vprašanja pravičnosti, neenakosti in solidarnosti, zaradi česar je neobhodni sestavni del napredka liberalnih družb.

*Dr. Tomaž Grušovnik*